

ДО

Г-Н ИВАН ШИШКОВ

МИНИСТЪР НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ И БЛАГОУСТРОЙСТВО

e-mrrb@mrrb.government.bg

София, 28 октомври, 2022 г.

изх. № 1212/28.10.2022

ОТНОСНО: НАСОКИ ЗА КАНДИДАТСТВАНЕ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СРЕДСТВА ЧРЕЗ ПОДБОР НА ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ИНВЕСТИЦИЯ ПО ПРОЦЕДУРА „ПОДКРЕПА ЗА УСТОЙЧИВО ЕНЕРГИЙНО ОБНОВЯВАНЕ НА ЖИЛИЩНИЯ СГРАДЕН ФОНД – ЕТАП I“, С ФИНАНСИРАНЕ ПО ЛИНИЯ НА МЕХАНИЗМА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ

Уважаеми г-н Шишков,

Уважаеми дами и господа,

От името на екологично сдружение “За Земята” се обръщаме към Вас във връзка с публикуваните за обществено обсъждане “Насоки за кандидатстване за предоставяне на средства за енергийно обновяване на жилищния сграден фонд – ЕТАП I”. Считаме тази инвестиция от “Механизма за Възстановяване и Устойчивост” (МВУ) като една ключова начална стъпка към така нужната декарбонизация на сградния фонд, както и за същевременно адресиране на проблема с енергийната бедност.

За начало отбелязваме задоволство, че за пръв път се въвежда изискване за втори енергиен одит след извършеното енергийно обновяване - нещо, което трябваше да се случи и по време на изпълнението на НПЕЕМЖС и оперативните програми.

Изразяваме следните сериозни притеснения и забележки, свързани с проблемни аспекти на Насоките, като и някои конкретни препоръки и решения:

1. Обявеният общ размер на средствата по процедурата е 1 129 881 600 лева с включен ДДС, което е 75.5% от заложеното финансиране за енергийно обновяване на жилищни сгради (общо 1 496.4 млн.лв.) и 95% от МВУ (1 189.5 млн. лв.), а националното съфинансиране от 306.9 млн. лв. следва да бъде осигурено от сдруженията на собствениците в размер на 70.6 млн. лв. и държавния бюджет 236.3 млн. лв.). Интензитетът на помощта е 100%, не се изисква съфинансиране от крайния получател на средствата.

Проблем: Етап I от процедурата ще изчерпа **75%** от финансирането по ПВУ и едва **25%** ще бъдат приложени в модел на съ-финансиране, който се очакваше да бъде основната реформа заложена в ПВУ по отношение на енергийно обновяване на жилищни сгради. Устойчивостта на този модел, който до момента не е обявен, и неясен, остава под въпрос.

Препоръка: *Етап I от процедурата би следвало да се отпусне за не повече от 50% от финансирането на ПВУ, и МРРБ да даде ясна информация към обществото, че следващите фондове ще бъдат отпуснани само при модел на съ-финансиране. Такава яснота в момента липсва в горепосочените Насоки, и очакванията на всички граждани трябва да са, че този модел на 100% финансиране няма да продължи.*

2. Изграждането на системи за оползотворяване на енергията от възобновяеми източници за енергийните потребности на сградата е ограничено с изискването за ползването им само за обезпечаване на енергийното потребление в общите част на сградата, а произведената енергия да се ползва само за нуждите на сградата.

Проблем: По този начин се стимулира немалка инвестиция в оборудване, чиято икономическа целесъобразност е изкуствено ограничена и обречена. **Липсата на възможност** – законова и техническа – за **връщане на произведената енергия в мрежата срещу заплащане** или ползването ѝ не само за общи части, но и за потребление от домакинствата, е **заплаха за бъдещото развитие на ВЕИ за домакинствата като инструмент за намаляване на енергийна бедност**. Невъзможността инсталирането на ВЕИ в жилищни сгради да изпълни най-важната цел – намаляване на сметките за енергия на самите обитатели или увеличение на дохода на сдружението от продажба на излишната електроенергия – **ще създаде негативни възприятия в обществото, че ВЕИ обслужват различен вид интереси, но не и тези на гражданите.**

Препоръка: Премахване на ограниченията за производство на електрическа и/или топлинна енергия от ВЕИ само за собствено потребление и разрешение същата да надхвърля необходимото потребление. **Създаване на техническа и законова възможност преди приложението на Насоките както за връщане на енергията в мрежата, така и за употребата ѝ от домакинствата още сега. При невъзможност това да се извърши в Първи етап, то тази мярка е абсолютно наложителна да бъде предвидена при процедурата от Втори етап.**

3. Приоритет ще се дава на предложения за изпълнение на инвестиция за енергийна ефективност в съчетание с използването на възобновяеми енергийни източници, както и допълване на архитектурния облик на града.

Проблем: Архитектурният облик на града ще заеме финансов ресурс, който ще измести друг за целите на ПВУ за повишаване на енергийната ефективност на жилищния сграден фонд, генериране на възобновяема енергия и намаляване на енергийната бедност.

Препоръка 1: Премахване на инвестиция в архитектурен облик като критерии за оценка на предложенията в Насоките, или преформатиране на съотношението на броя точки при оценка. Използването на ВЕИ трябва да носи по-висок брой точки от принос към общия архитектурен облик на града (не и двете да носят по 5 т., съотношението трябва да е поне 25 към 5 т.)

Препоръка 2: Изразяваме подкрепа към приоритизирането на инвестициите в съчетание с използването на ВЕИ при условие, че се създаде **масова техническа и законова възможност произведената енергия да се ползва и за собствени нужди от обитателите на сградата.** В противен случай се създават нагласи за неефективно използване на публичен финансов ресурс.

4. Възстановяване на разходите за ТО, ТП и ОЕЕ само на одобрените кандидати

Проблем: При така наложени условия, не е ясно какво ще стане с разходите на останалите кандидати. Създава се усещането за несправедливост при неодобрение на проектите, и за риск от разход, който няма да бъде покрит или оползотворен по какъвто и да е начин.

Препоръка: Отсега да се обяви механизъм за финансиране на ТО, ТП и ОЕЕ на всички извършили тази дейност сгради, с възстановяване на разходите само за домакинства, отговарящи на критериите за енергийна бедност. **Считаме, че след като публичният финансов ресурс още от етап първи няма да приложи дефиниции и критерии за енергийна бедност, то следва поне разходите за ТО, ТП и ОЕЕ да бъдат възстановявани само за енергийно бедни домакинства, без значение дали сградата ще е одобрена или не. Да бъдат**

създадени и **стимули за сертифициране на сградите**. По този начин се подпомага един друг процес на създаване на регистри на сградите, който отговаря на изискванията на Директивата за енергийни характеристики на сгради, и подпомага изпълнението на целите за масово сертифициране на сгради.

Въпроси:

- Разходите са допустими за финансиране, ако са направени от крайния получател на средствата /партньора и са платени от 1 февруари 2020 г. до 30 юни 2026 г.

Молим да бъде разяснено как датата 1 февр. 2020 г. е избрана и защо? Свързана ли е с влезли в сила нови законодателни изисквания или отворено кандидатстване по Региони в растеж?

Какво означава сградите да са получили положителна оценка за сеизмична осигуреност, независимо дали са осигурени или неосигурени на сеизмични въздействия?

Няма да е допустимо финансирането на дейности по вертикална планировка около сградата, (което включва и достъпа до сградата за хора в неравностойно положение), но се говори за осигуряване на достъпна архитектурна среда - задължителна хоризонтална дейност „Подобряване достъпа за хора с увреждания” към всеки проект за енергийно обновяване. Защо?

5. Имаме сериозни опасения как проформа ще се реализира “принципът за ненанасяне на значителни вреди”:

Проблем: Контролен лист за самооценка съгласно „принципа за ненанасяне на значителни вреди“ (Приложение №5) крие сериозни опасности това да се случи, особено по отношение увреждане на защитени видове птици и прилепи. Съответствието с принципа не е въпрос на самооценка от страна на крайните бенефициенти, а на внимателен експертен анализ още не етап планиране механизма за изпълнение на програмата, така че да се избегнат или минимизират възможни екологични рискове.

Проблем: Не виждаме дори споменаване на необходимостта от предприемане на мониторинг, защитни и компенсаторни мерки за защитени видове (птици и прилепи) при енергийното обновяване на сгради.

След сигнали за загубени местообитания и зазидани екземпляри от защитени видове при саниране на МЖС през 2017 г. започна работа МРГ с представители на природозащитни организации и строителния сектор за разработване на Методика за опазване на защитени видове прилепи и птици в сгради, предвидени за саниране. Още тогава стана ясно, че обследване за наличието на защитени видове по реда на ЗБР трябва да бъде извършено паралелно с техническото обследване и обследването за енергийна ефективност на сградата,

така че защитните, процедурни и компенсаторни мерки да бъдат отразени в инвестиционния проект.

Липсата на мерки за опазване на защитени видове представлява и **директно нарушение на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“** и по точно крие предпоставки за нанасяне на значителни вреди по екологични цели по чл. 9 от Регламента за таксономията т. б) защита и възстановяване на биологичното разнообразие и екосистемите. Имаме налице от предходните програми за енергийна ефективност на МЖС **многобройни примери за влошаване на „природозащитния статус на местообитанията и видовете**, включително тези от интерес за Съюза.

Препоръка: *Методиката така и не влезе в българското законодателство под формата на наредба или друг нормативен акт, затова и включването на основните стъпки, препоръки и защитни мерки от методиката към настоящите насоки/указания за изпълнение на **Етап 1 са ключова стъпка за избягване на нарушения в голям мащаб на европейското и българското екологично законодателство.***

Проблем: Наблюдават се липси и по екологична цел 4, чл. 9 от **Регламента за таксономията**, в посока **използване на природосъобразни материали, повторна употреба и рециклиране на строителни материали**

Непълнен списък за подобни липси:

- Задължение на изпълнителя е да предостави информационни листове за безопасност и/или EPD декларации на вложените материали;
- Задължение за опазване на въздуха по време на строителството чрез използване на строителна техника и процеси за редуциране на запрашаването и опазване на почвите и подпочвените води от химически замърсявания;
- Предписания отнасящи се до нивото на шума по време на строителството (не превишаване на околния шум) и провеждане на измервания за контрол на нивото на шума;
- Изпълнение на минималните законови предписания на Закона за управление на отпадъците. Участниците в строителния процес се обучават целево по отношение на намаляване количеството на отпадъците. Ръководството на строежа контролира разделянето на отпадъците и коректното използване на площадките за събиране. Строителните материали се разделят на минерални отпадъци, материали, годни за рециклиране, смесени строителни отпадъци, проблемни отпадъци и азбестосъдържащи отпадъци;
- Изготвяне на ръководства за експлоатация – документация на отнасящите се за сградата, ръководства по техническо поддържане, контрол, експлоатация и обслужване. Оценява се обектовата документация по няколко аспекта. Освен изготвяне на технически паспорт

по Наредба № 5/2006 г. се препоръчва и ръководства към различните целеви групи (например: поддръжка, почистване и др.)

- По отношение на ресурсната ефективност да се предвидят мерки за спестяване на вода, както и възможност за повторна употреба, използване на дъждовна вода и др.;
- Ефикасното използване на ресурсите предполага и прилагане на принципа за кръговост и използване на органични строителни материали, които съхраняват въглерод като сертифицирана дървесина.;
- Използване на екологични материали, изисквания за термичен и визуален комфорт, качество на въздуха и достъпна среда.;
- **Неспазване на принципите на кръговата икономика, включително предотвратяването на образуването на отпадъци и тяхното рециклиране** (за целите на настоящата процедура няма да се подкрепят дейности и активи, при които дългосрочното обезвреждане на отпадъци може да причини вреда на околната среда).

Препоръка: *За да залегнат при изпълнението на проектите за енергийно обновяване изискванията за устойчив строителен процес, кръговост и опазване на защитени видове, трябва да бъдат включени в допустимите дейности, както и в критериите за оценка на качеството.*

6. Други дефицити във връзка с приоритизацията и критериите за оценка на качеството на проектите

Проблем: За пореден път не виждаме приоритизация на сгради с енергийно бедни и уязвими потребители, както нямаше и в НПЕЕМЖС.

Проблем и препоръка: *В Критериите за оценка на качеството виждаме “Целесъобразност на инвестицията за енергийна ефективност като брой самостоятелни обекти в Сградата”, където най-малкото следва да се говори за брой (процент) обитаеми самостоятелни обекти.*

*Свързано изискване е посочено в § 5, т. 29 от допълнителните разпоредби на ЗУТ), че “Сградата следва да е предназначена за постоянно обитаване, в която най-малко 60 на сто от нейната разгъната застроена площ се заема от жилища”, но като критерий за приоритизация и повече тежест при кандидатстването би следвало да се **заложи по-висок процент за обитаеми жилища**.*

7. Проблем: Кандидатстване чрез информационната система на МВУ – ИСУН, изключително тровава, но и непозната за гражданите, на практика ще представлява увеличена административна тежест.

Препоръка: Тъй като не са допустими разходи за консултантски услуги за попълване на формуляра за кандидатстване и приложенията към него, ще е необходима **продължителна разяснителна кампания в цялата страна (която РАЗБИРА СЕ НЕ Е ПРЕДВИДЕНА)** за условията на кандидатстване, както и конкретно за новите моменти и разлики с предходната НПЕЕМЖС.

Въпроси:

- Остава неясно с настоящите два крайни срока за финално кандидатстване по Етап 1 **ще се гледат ли в реално време документите в системата за липси и неточности**, така че да бъдат отразени своевременно.
- **Не става ясно защо липсват предходни допустими преди мерки:** мерки за повишаване на енергийната ефективност на асансьорите, както и за подобряване на ефективността абонатни станции.

8. Крайният получател следва да възлага дейности съгласно Постановление № 80 от 9 май 2022 г. за определяне на правилата за възлагане на дейности по инвестиции от крайни получатели на средства от МВУ

Проблем: Не е разписано ясно, че етажните собственици от сгради до 5.880 м² РЗП ще могат да възлагат без процедура ТО, ТП и ОЕЕ. А етажните собственици от сгради над 5.880 м² РЗП ще трябва да са приложили изискванията на ПМС 8. **Създава се възможност за бъдещи конфликтни ситуации със ЕС на сгради над 5.880 м² РЗП, и необходимост от отговор на въпроса дали ще бъде възстановена сумата за ТО, ТП и ОЕЕ разход при над 30 хил.лв. при положение, че те са с по-голяма РЗП?**

Препоръка: Прилагане на **равноправен подход** за възстановяване на разходите както е уточнено в т.5) по-горе, и ясно разписване на основните изисквания от **Постановление №80 за по-добра информираност на гражданите.**

За Земята
Приятели на Земята България

Адрес: ж.к. Лозенец, ул. „Кръстьо Сарафов, 24, ет. 1, 1164, София
тел. : +359 2 943 11 23 ; +359 896 62 88 08

www.zazemiata.org ел. поща: info@zazemiata.org

Надяваме се нашите забележки и предложения да бъдат взети предвид. Готови сме да предоставим допълнителна информация по темата.

С уважение:

Светослав Стойков

Координатор “Сградно обновяване” в ЕС За Земята

Радостина Славкова

Координатор “Енергия и климат” в ЕС За Земята